

Dobytí říše Inků – Conquista

Kamil Sedláček

Nejdůležitější postavou dramatu, na jehož konci zůstaly z největší říše předkolumbovské Ameriky jen trosky, byl bezesporu **Francisco Pizarro González, marqués de los Atabillos**. Přesné datum jeho narození neznáme, v úvahu připadají roky 1471 (nejpravděpodobnější) a 1475–78. Jistě víme jen to, že světlo světa spatřil ve městě **Trujillo**, ležícím ve španělské Estramadure. Jeho otec byl plukovníkem královské armády a Francisco byl přes otcovu linii příbuzným slavného Hernána Cortése.

Z pěti synů plukovníka Pizarra byl jen jediný manželský, ostatní měli přiřknuto stigma bastarda, což v prudérním katolickém Španělsku znamenalo vyloučení ze společnosti. Francisco měl tu smůlu, že patřil mezi ony čtyři nemanželské syny a brzy po svém narození se stal prakticky vyvrhelem. Otec se o něj nezajímal, matka, přestože žil u její rodiny, k němu rovněž příliš vřelé city nechovala. Pizarro se protloukal, jak se dalo, nějaký čas se živil i jako pasák vepřů. Rovněž se mu nedostalo žádného vzdělání a do konce života byl negramotný.

Tato tvrdá škola mládí zanechala v Pizarrově povaze nesmazatelnou stopu. V dalším životě se projevoval jako mimořádně charismatický, tvrdý, schopný, vytrvalý, ale také chamtivý a věrolomný. A také ho nepříliš pevné rodinné zázemí nikterak nenutilo zůstat doma. Právě naopak. Prakticky ihned po zprávě o objevení Nového světa se vydal jej prozkoumat a již roku 1502 jej potkáváme na ostrově Hispaniola (dnešní Haiti). Zúčastnil se řady výprav, na tu nejdůležitější nastoupil roku 1513. Výprava **Vasca Núñeze de Balboa** se pokusila přejít Panamskou šíjí, což se jí také podařilo a **25. září 1513** se Pizarro stal jedním z prvních Evropanů, kteří spatřili Tichý oceán.

Na pacifickém pobřeží Španělé založili město **Panama**, kde se usadil i Pizarro. Pokračoval v dalších výpravách a postupně se stal jedním z nejbohatších usedlíků v kolonii. Pro jeho další život měl zásadní význam rok **1522**, v kterémžto roce došlo ke dvěma nesmírně důležitým událostem. V Mexiku Hernán Cortés dobyl a vyplenil Tenochtitlan, hlavní město Aztéků, získal zde obrovskou kořist a dobyl si nehynoucí slávu v celém španělském impériu, čímž dobrodruha Pizarra doslova nadchl a hlavně inspiroval. A za druhé, v tomto roce vyrazila na jih průzkumná výprava vedená **Pascuaelem de Andagoyou**. Příliš daleko na jih nepronikla, nemoci ji donutili brzy se vrátit zpět do Panamy bez jakékoli kořisti, avšak de Andagoya přivezl cosi důležitějšího – od jednoho indiánského náčelníka, s nímž se na pobřeží setkal, se dozvěděl o existenci mocné indiánské říše *Piru*, ležící údajně kdesi na jihu.

Víc Pizarro vědět nepotřeboval. Pevně rozhodnut napodobit Cortése a objevit, dobýt a vyrabovat svou vlastní indiánskou říši se spojil s dvojicí podobných podnikavců – jedním byl **Diego de Almagro**, voják, se kterým se Pizarro znal ještě z dob de Balboovy výpravy, druhým pak kupodivu kněz, nejváženější panamský farář **Hernando de Luque (Luque)**. Conquista, dobývání Nového světa, byla totiž záležitostí čistě soukromou, na které se španělská koruna odmítala finančně spolupodílet, přestože si nárokovala značnou část z kořisti. Proto tito dobrodruzi společnými prostředky koupili de Andagoyovy lodě a vyrazili na jih. Své role měli přesně rozdělené – Pizarro velel vojákům, de Almagro měl na starosti zásobování a de Luque zůstal v Panamě a s pomocí svého vlivu a věhlasu sháněl další investory. Celou akci nazvali „Levantský podnik“.

První výprava do *Piru* vyrazila na jih roku **1524** a dopadla žalostně. Španělé zacházeli s domorodci jako s lovnou zvěří a brzy je všude, kam vstoupili, čekalo dosti ostré, často jedovaté a vždy vražedné přivítání. K tomu se přidal hlad a všudypřítomné tropické nemoci. Tři čtvrtiny účastníků výpravy přišly o život, všechny tři lodě klesly ke dnu, Almagro přišel o levé oko a nakonec musela celou slavnou výpravu zachraňovat jiná výprava, vyslaná panamským guvernérem.

Není divu, že po návratu do Panamy odmítl guvernér povolit další expedici, nicméně vlivný de Luque nakonec dokázal jeho odpor překonat a roku **1526** vyrazily na jih dvě lodě druhé výpravy. Situace a rozdělení rolí zůstalo beze změn. Poblíž ústí dnešní řeky San Juan se Španělům podařilo získat větší množství zlata, načež se rozdělili – de Almagro se svým korábem vyrazil zpět do

Panamy, aby přivezl nějaké potraviny a více vojáků, Pizarro vystoupil s částí mužstva na břeh a loď poslal na jih. Ale brzy všichni tohoto rozhodnutí litovali – Španělům se na pevnině dařilo prabídně, pronásledovaly je nemoci a hlad, navíc si svým jednáním vysloužili nenávisť místních indiánů, kteří rovněž svým dílem přispívali k redukci počtu vetřelců.

Mezitím loď pod velením zkušeného kormidelníka Bartoloméa Ruize plula směrem k jihu. A tady, na vlnách Tichého oceánu, se říše Inků setkala se svými katy. Ruizův koráb se totiž střetl s inckým balzovým vorem. Inkové byli lodí zděšeni, někteří z voru vyskákali, část z nich však přemohla zvědavost a vystoupili na palubu loď. Ruizovi bylo jasné, že zadržené plavidlo musí pocházet z civilizované země. Z jejich řeči nakonec pochopil, že pocházejí z přístavu jménem Tumbez, že jejich země je velice mocná a že jí vládne mocný Sapa Inka, syn Slunce. Dobyvatelé byli na stopě. Proto si Bartolomé ponechal tři Inky jako tlumočníky, přičemž s nimi pro jistotu zacházel jako s hosty. Poté se obrátil zpět k severu a vyzvedl Pizarra – na poslední chvíli, neboť všichni Španělé, kteří zůstali na břehu a přežili až dosud, byli vyčerpaní a na pokraji smrti hladem.

Zprávy o setkání s obyvateli *Piru* Pizarra pochopitelně potěšila. Rozhodl se proto vyrazit dále na jih. Protože však Almagro se zásobami dosud nedorazil, vystoupil Pizarro s částí svých mužů na Isla de Gallo (Kohoutí ostrov) a loď vyslal na sever pro proviant. Tento malý ostrůvek se měl pro Pizarrovy muže stát peklem. Hlad, nemoci a místní domorodci si vyžádali strašlivou daň – týden co týden zemřeli čtyři Španělé. A když pak loď konečně dorazila, nebyl to ani Almagro, ani Ruiz, nýbrž loď vyslaná panamským gubernérem, aby Pizarra a jeho muže třeba násilím dovezla domů. Většina vězňů Kohoutího ostrova vítala příchozí jako osvoboditele, ale paličatý Pizarro se třinácti muži zůstal. Po odjezdu loď se celá skupina přesunula na sousední ostrov a žila zde po dvě stě dní, dokud nedorazil Almagro. Ten přivezl sice nějaké zásoby, ale žádné nové muže. Přesto dal Pizarro obrátit příď loď k jihu a vyplul k Tumbezu.

Psal se duben roku 1528, když Španělé poprvé spatřili incké město Tumbez, starobylý přístav, založený dlouho před vznikem Tawantinsuyu. Byli uvítáni vorem plným Inkových vojáků, ale tlumočníci, které si Španělé s sebou přivezli, bojovníky ujistili o přátelských úmyslech nově příchozích. Pizarro velitele posádky královsky pohostil, daroval mu několik evropských, v Peru do té doby nevídaných zvířat, včetně slepic a prasat, železnou sekeru a jako (zřejmě nechtěný) přídavek černé neštovice. Na druhý den byl Indiánem pozván do pevnosti sám Pizarro. Ten ale Inkům nevěřil, a proto vyslal místo sebe jednoho důstojníka a černošského sluhu. Vše ale proběhlo bez problémů, jen černochovi se zvědaví Indiáni stále snažili seškrábat z tváří „černé barvivo“.

Španělé se v Tumbezu dlouho nezdrželi – brzy vyrazili dále na jih, aby prozkoumali pobřeží. Jejich postup ale nebyl dlouhý, když se přesvědčili, že skutečně objevili novou indiánskou říši, jako stvořenou k dobytí a vydrancování, vrátili se zpět do Panamy. Po návratu je však čekalo nemilé překvapení. Gubernér rázně odmítl povolit další výpravy do Peru – obával se totiž, že by na jihu mohla vzniknout nová kolonie, kam by odešli všichni obyvatelé Panamy, která by tak zanikla. Navíc trojici výtečníků došly peníze. Zbývala jediná instance, která jim mohla pomoci – španělská koruna. Trojlístek dal dohromady své poslední finance a vyslal Pizarra do Španělska.

Mezitím byla říše Inků postižena katastrofou apokalyptických rozměrů. Neznámá nemoc, zavlečená Španěly, snad černé neštovice, kosila Indiány po tisících. Organismus původních obyvatel Ameriky neměl vybudovanou imunitu proti evropským nemocem a případ Incké říše není ani zdaleka ojedinělý. Následky byly strašné – odhady hovoří až o 250 000 mrtvých. Co je však důležité, mezi nakaženými, kteří na následky nemoci zemřeli, byl i sám jedenáctý Sapa Inka, **Wayna Qhapaq**. Stalo se tak zřejmě roku 1528. Pobýval právě se svými dvěma syny, **Ninanem Cuyochim** a **Atawalpou**, v Quitu, na severu říše. Krátce předtím tuto odbojnou oblast tvrdě zpacifikoval, a protože odtud sám pocházel, učinil Quito de facto druhým hlavním městem říše a do Cuzka se vrátit nechtěl. Toto rozhodnutí se mělo stát jeho zemi osudným.

Protože v Tawantinsuyu bylo zvykem, že umírající panovník sám rozhodl, kdo se po něm ujme

vlády, jmenoval Wayna Qhapaq svým nástupcem nejstaršího ze svých synů, Ninana Cuyochiho. Už se ale nedozvěděl, že Ninan rovněž onemocněl a jen o několik dní později následoval svého otce.

Nyní měla říše Inků dvě hlavní města a dva panovníky – na severu v Quitu se vlády ujal **Atawalpa**, v tradičním centru země, v Cuzku, se zase příležitosti chopil třetí Wayne Qhapaqův syn, **Waskar**. A nebyl to žádný troškař – každého, kdo by mohl ohrozit jeho nároky na trůn, nechal zlikvidovat nebo alespoň uvěznit (ale to vyšlo skoro nastejno – z inckého vězení se vracel jen málokdo), přinutil svou matku, aby mu dala jeho vlastní sestru za manželku (Inka se skutečně musel před nástupem na trůn oženit se svou sestrou), ze svých věrných jmenoval dva velekněze, kteří jej korunovali. Když k němu Atawalpa vyslal poselstvo s nabídkou smíru, nechal všechny posly až na jednoho popravit. Toho, kterého ušetřil, pak dal převléct do ženských šatů a jako „děvku svého bratra“ ho s hanbou poslal na sever. Netušil, že onen nešťastník se setkal s Waskarovou vlastní dcerou, která se do něj zamilovala a po celou následující občanskou válku působila jako Atawalpova špiónka.

Boje občanské války mezi Atawalpou a Waskarem trvaly až do roku 1532. V patnácti krvavých bitvách zemřelo na 100 000 Indiánů. Atawalpova vojska tvořili především bojovníci ze severu, lidé nekečuánského původu. Inkové krutě dobyli jejich vlast, učinili z nich otroky v jejich vlastní zemi. Tito lidé neměli co ztratit, získat ale mohli vše. Jejich fanatická nenávist k jižanům přinášela krvavé plody – všechny bitvy Waskar prohrál. Před posledním střetnutím mu jeho rádci navrhli, aby se spojil s novými příchozími, kteří se objevili na pobřeží Tawantinsuyu – vousatými muži s bílou pletí, snad Wiraquchovými vyslanci. Waskar to odmítl a sám se zbraní nastoupil do boje. Zpočátku se mu dařilo – mnoho Atawalpových bojovníků bylo nahnáno do vysokých porostů andské trávy, kterou pak Waskarovi muži zapálili. Řada seveřanů se doslova uškvařila. Na další den připravil lest, kterou chtěl Atawalpovo vojsko definitivně zničit, zradila jej však jeho vlastní dcera, která Atawalpovi předala veškeré informace o záměrech svého otce. Waskar sám padl do léčky. Atawalpa předstíral ústup, čímž vylákal vojsko svého bratra do úzké soutěsky, kde jej snadno obklíčil a zmasakroval. Waskar byl zajat, jeho vojáci do posledního povraždění.

Posledním dějstvím občanské války byl **pád Cuzka**. Atawalpovi vojáci obsadili město prakticky bez odporu. Následně nový Sapa Inka vyzval všechny příbuzné svého poraženého bratra, aby se shromáždili a vyslechli usnesení o Atawalpově nástupu na trůn. Sotva se však skoro šest tisíc lidí shromáždilo na určeném místě, zaútočili na dav Inkovi vojáci. Nejbližší Waskarovi příbuzní byli přivazováni ke kůlům smrti a strašlivým způsobem mučeni. Zajatému Waskarovi nechal jeho bratr odříznout oční víčka, aby nemohl zavřít oči a musel celá ta jatka sledovat. Podle očitých svědectví trpěl mlčky, tiše sledoval, jak jsou jeho milované ženy ubíjeny k smrti, jak kati vytrhávají plody z těl jeho těhotných manželek. Celou dobu jen šeptem prosil Wiraquchu, boha-stvořitele, aby jeho bratr jednou musel sledovat tytéž scény.

Když byla Waskarova rodina vyvražděna, vrhli se Atawalpovi vojáci na prosté obyvatele Cuzka. Dlouhá léta skrývaná nenávist k okupantům jejich domova se projevila v šíleném vraždění bezbranných Cuzčanů. Mumie Inků byly vlečeny ulicemi, kdysi zbožňovaná mrtvolka Tupaqa Yupanquiho, dobyvatele severních provincií, ležících v dnešním Ekvádoru, byla za nesčetných urážek a posměšků spalena na hranici.

Atawalpa sledoval jatka z pohodlí královských lázní a poté se vydal na zotavenou do města, kde jej zastihl krutý osud z rukou španělských vetřelců – do Cajamarky.

Mezitím dorazil Pizarro do Španělska, avšak rodná vlast přivítala ztraceného syna poněkud nevráživě – sotva vystoupil v Seville na španělskou půdu, byl na přání jednoho ze svých četných věřitelů zatčen a uvržen do vězení pro dlužníky. Poměrně brzy se však dostal na svobodu a mohl předstoupit před krále, Karla I. Španělského (jinak císaře Karla V.) s žádostí o podporu v náročném podniku dobytí *Peru*. Aby dokázal, že tato akce stojí za to, přivedl s sebou do té doby v Evropě nevídaná zvířata – lamy – a několik peruánských Indiánů. Současně dorazil ke dvoru i Cortés, aby

prezentoval své dobovatelské úspěchy. Vedle svého příbuzného, svítícího zlatem, musel Pizarro se svými pěti Indiány a stádečkem velbloudovitých potvor působit poněkud omšele, nicméně král nakonec dovolil, aby dobrodruh Pizarro objevil (už objevenou) a dobyl (to už bylo horší) největší a nejmocnější říši předkolumbovské Ameriky. A tak byla 26. července 1529 uzavřena **Capitulación de Toledo**, smlouva, určující kromě již zmíněných povolení také budoucí funkce a úřady pro každého z povedené trojice. Pizarro očividně svým dvěma soudobrodruhům příliš nepřál. Pro sebe získal titul doživotního místokrále *Nové Kastilie* (jak bylo *Peru* Španěly nazváno), úřad vrchního vojenského velitele a nejvyššího soudce v oblasti s platem 725 000 dukátů ročně. De Almagrovi naproti tomu smlouva přisoudila úřad vojenského velitele Tumbezu, povýšení do stavu hidalgů a uznání jeho syna **Diega**, kterého zplodil s panamskou Indiánkou, za zákonného potomka, přičemž mu byl přiznán roční plat 300 000 maravedí. A konečně de Luque se musel spokojit s titulem tumbeského biskupa a s platem 1 000 maravedí ročně.

Toledská kapitulace určila, že Pizarro sice smí objevit a dobýt „Novou Kastílii“, že si může vytvořit vlastní vojsko, tvořené z části černošskými otroky, a najmout vlastní loď, to vše však výhradně na vlastní náklady. A tak místokráli Nové Kastilie nezbylo než shánět věřitele, kteří by mu půjčili peníze na dobytí jeho vlastní provincie. Mezi jinými mu přispěl i nedávno zbohatlý Cortés.

Když dostal povolení k tvorbě vlastního vojska, vydal se Pizarro shánět dobrovolníky do svého rodiště, do Trujilla. Kdysi opovrhovaný bastard se vracel domů jako čerstvě povýšený šlechtic a služebník samotného krále. Dobrovolníci se jen hrnuli, mezi jinými se k výpravě připojili i všichni Pizarrovi bratři.

Když Pizarro se svými lidmi dorazil do Panamy, došlo mezi ním a jeho společníky k prudké rozepři. Přestože se s de Almagrem dohodli na tom, že budou v nové kolonii vykonávat guvernérský úřad společně, přivezl mu jeho vychytralý kumpán jen nízký úřad s mizerným platem a všechnu moc a bohatství strhl na sebe. Není divu, že se jeho společníci cítili podvedeni. Zklamany de Almagro dokonce plánoval samostatnou výpravu. Pizarro se hájil tím, že král má špatné zkušenosti s panováním dvou guvernérů v jedné provincii a slíbil, že se při nejbližší příležitosti u krále přimluví, aby de Almagre dostal svou vlastní provincii. Páter de Luque nakonec dokázal své společníky usmířit, a i když mezi oběma veliteli panovalo nadále napětí, které nakonec přerostlo do katastrofických důsledků, mohla **27. prosince 1530** vyrazit na jih **třetí výprava**.

Roku 1532 přistáli Španělé opět v Tumbezu. Čekalo je však nepříjemné překvapení – město bylo zničené, obyvatelé povraždění, všude stopy válečného běsnění. Městem, věrným Waskarovi, prošlo krátce předtím Atawalpovo vojsko. Pizarro proto zamířil dále na jih. Všude cestou narážel na stopy rozkolu mocné říše. Netrvalo dlouho a dobovatelé pochopili, jakou roli hraje v životě impéria velký Sapa Inka. Kdo má v rukou Inku, má v rukou celou říši. Proto se Pizarrovo vojsko, čítající sotva 177 vojáků a dvě děla, zaměřilo na zajištění vládcy obrovitého státu (schopného postavit do pole 300 000 bojovníků). Poté, co přistáli na pobřeží Peru, založili město San Miguel, kde zůstalo asi 60 mužů, načež zbytek oddílu, doprovázený domorodými tlumočníky, vyrazil za Atawalpu.

13. Inka se se Španěly a se svým osudem setkal **16. listopadu 1532** na náměstí lázeňského města Cajamarca. Španělé dorazili do města již o den dříve. Atawalpa se je marně snažil zastavit bohatými dary a vlídnými poselstvími, což se však zcela minulo účinkem – místo, aby spousty zlata vetřelce zastavily, jen je navnadily a naplnily je nadějí na další kořist, která je čeká ve vnitrozemí. Po krátkém vyjednávání se tedy Atawalpa uvolil k setkání s nově příchozími.

Když průvod s mocným vládcem dorazil na náměstí, chýlilo se Slunce již k západu. Vládcův průvod tvořilo na 8 000 Indiánů, včetně stovek metařů, odstraňujících z vládcovy cesty i to nejmenší smítko, a osmdesát *Rukanů*, Indiánů z porobeného kmene, určených za nosiče vládcových nosítek. Na trojúhelníkovitém náměstí však čekal jen jeden Španěl – páter Valverde, který prostřednictvím tlumočnicka Inkovi, Synu Slunce, nařídil, aby se vzdal své víry, přijal nadvládu španělského krále, uznal nadřazenost papeže a stal se křesťanem, načež mu podal breviář. Atawalpa, svrchovaný vládce říše větší než Evropa, rozhořčeně odmítl. Vysmál se španělskému králi, který podle něj neměl právo požadovat po Incích žádnou formu podřízenosti, i papeži, který

dle jeho názoru zase nesměl nikterak rozhodovat o svrchovanosti mocného impéria. Odmítl i myšlenku, že by Bůh mohl zemřít na kříži, a ukázal na Slunce, jediného Boha, v nějž věřil a jehož uznával. Nakonec mrštil breviářem, kterému nerozuměl a který proto považoval za zbytečný, na zem. V tu chvíli začal Valverde křičet: „Bijte ty pohany! Bijte ty psy nevěřící!“ Na tento signál zaútočil Pizarro se svými muži. Šlo o předem připravený útok s jediným cílem – zajmout Atawalpu. V prvním okamžiku vypálili Španělé z obou svých děl a mušket do zděšeného davu, vzápětí udeřila jízda. Rachot střelby, vzpínající se koně – to vše Indiány ohromilo natolik, že nekladli žádný odpor. Pěchota byla rozdělena do tří skupin. První dvě začaly systematicky vraždit Inkův doprovod, poslední, elitní, vedená samotným Pizarrem, se probíjela k Atawalpovi. Rukanové se odhodlaně vrhali proti mečům útočníků v zoufalé snaze bránit Inkův život. Nakonec byli všichni zmasakrováni, nešťastný Atawalpa padl do zajetí. Celý jeho doprovod, 8 000 lidí, byl pobit. Španělé měli jediného raněného – paradoxně jím byl sám Pizarro, který po vzoru Rukanů vlastním tělem zaštitil Inku, když na něj jeden ze Španělů zaútočil dýkou. Pro své plány potřeboval Atawalpu živého. 50 000 Inkových vojáků, tábořících opodál, se nezmohlo na sebemenší odpor. Zajetí Inky, Syna Slunce, neporazitelného a nezranitelného, je totálně ochromilo a zlomilo jejich vůli k činu.

Zajatý Atawalpa se snažil vyjednávat. Nabídl věznilům, že jim zaplatí za svobodu, kolik si řeknou. Pizarro poté udělal pod stropem místnosti, v níž byl Inka vězněn, svým mečem čáru a prohlásil, že svého zajatce propustí, pokud Inkové naplní do 60 dní danou místnost až po onu čáru zlatem a stříbrem. Atawalpa souhlasil a ihned vydal potřebné rozkazy (současně zřejmě nařídil popravu svého bratra Waskara, dosud drženého v zajetí, aby se bývalý Inka nemohl spojit se Španěly). Do Cajamarcy začaly proudit karavany, obtížené drahými kovy. Nakonec Indiáni úkol splnili – místnost byla zaplněna tunami zlata a desítkami tun stříbra.

Sotva byla Pizarrova podmínka splněna, stanul překvapený Atawalpa před soudem. Španělé neměli nejmenší chuť plnit svou část dohody. Obžaloba byla zdrcující – mnohoženství, špatné hospodaření se státními financemi, a tak dále. Rozsudek: trest smrti upálením. Těsně před popravou však dostal nešťastník šanci – pokud se nechá pokřtít a stane se křesťanem, bude mu udělena milost a bude jen uškrcen. Inka souhlasil. Přijal křest a pak byl již jako **Juan na náměstí Cajamarky uškrcen**. Psal se **26. červenec 1533**.

Poslední svobodnou pevností Inků se stalo hlavní město Tawantinsuyu – Cuzco. Pizarro vyslal do města tři své muže, kteří během jediné dne stačili sloupat z jeho chrámů deset tun zlatých plechů. Hlavní síly dorazily **15. listopadu 1533**. *Pád Cuzka se dnes považuje za pád samotné říše.*

Pizarrovi muži řádili jako smyslů zbavení. Vyloupení města se dostalo i do španělských přísloví. „*Jugar el sol antes que amanezca.*“ – „Prohrát Slunce před východem.“, říkají Španělé, pokud někdo něco zkazí dříve, než s tím vůbec začne. Málokdo si však uvědomuje, že je to památka na vojáka, který ukořistil obrovský disk, obraz Slunce z hlavní svatyně Cuzka. Ten byl (jak stanovovaly nesmlouvavé zákony Tawantinsuyu) z ryziho zlata. Přestože vážil desítky kilogramů, nešťastný soldát jej do úsvitu podnapilý prohrál do posledního gramu v kartách.

Španělská kořist z města dosáhla desítek tun zlata, avšak do jejich nenechavých rukou zřejmě padl jen zlomek z celkového množství drahých kovů, kterým se kdysi mohla incká metropole pyšnit. Zlodějství prvních tří „vyslanců Wiraquchových“ zřejmě přimělo obyvatele města, aby většinu bohatství včas ukryli. Obrovská kořist však byla mezi dobyvatele rozdělena velice nerovnoměrně – pětina připadla koruně, ze zbytku shrábl většinu Pizarro a jeho muži, de Almagro nedostal prakticky nic a jeho muže místokrál odbyl směšně malou částkou (cca 20 000 dukátů, sám získal víc jak 300 000). Poprvé se začalo mluvit o chudých a bohatých conquistadorech.

Neoincká říše Vilcabamba

Atawalpa byl mrtev, říše Inků zemřela s ním. Pizarro vložil vládu v Cuzku do rukou **Manco Inky Qhapaqa** a vydal se na pobřeží Peru, kde založil Limu. De Almagro odplul do Chile, nazvaného Nová Aragonie, které mu bylo přiděleno jako provincie. Manco Qhapaq se zdál být

suverénním vládcem města, toto zdání však mělo do reality hodně daleko. Skutečnými panovníky Cuzka byli Pizarrovi bratři, kteří se nad pohana Manku cítili být velmi povýšeni. Nebohý „Inka“ byl mučen, všemožně ponižován, jeho ženy znásilňovali vojáci. Toto vše snášel dlouhá tři léta, roku 1536 však míra trpělivosti přetekla. Uvězněný Manco Qhapaq uprchl a zosnoval povstání proti krutovládcům. Cuzco i Lima byly obleženy obrovskou armádou vzbouřenců. Na stranu nepočetných španělských jednotek se však postavili stoupenci popraveného Waskara. Inkové bojovali proti Inkům.

Počátkem roku 1537 nevypadala situace pro obležené vůbec dobře. V Limě dokonce vzbouřenci pronikli do ulic. Došlo však ke dvěma nepříjemným událostem. Mezi obléhateli Cuzka vypukl hlad a navíc se z Chile vrátil de Almagro. Doufal, že objeví novou indiánskou říši, vhodnou k vyloupení, narazil však jen na nehostinnou krajinu a bojovné Araukánce, jediný národ, který dokázal odolávat ničivému náporu inckých armád a který se ani samotným Španělům nikdy nepodařilo zpacifikovat. Nyní se svými muži alespoň pomohl zničit povstalecká vojska.

Manco Qhapaq sotva unikl. Se zbytky svých věrných ustoupil na východ, do nepřístupných oblastí kolem řeky **Vilcabamby**. Odtud pokračoval v partyzánské válce proti okupantům své vlasti. Povstala **Neoincká říše**.

Mezitím rostlo napětí mezi de Almagrem a Pizarrem, který svého společníka nadále plánovitě okrádal a oklešťoval jeho vliv. Nakonec se frakce jejich stoupenců střetly v otevřeném boji. 6. dubna 1538 byl v **bitvě u Las Salinas** de Almagro poražen, zajat a ihned popraven. Jeho syn Diego, sám napůl Indián, se musel uchýlit do ilegality. Na pomstu čekal až do **26. června 1541, kdy přepadl Pizarra v jeho domě v Limě a po krátkém boji jej zavraždil**.

Po místokrálově smrti se Diego prohlásil panovníkem Cuzka. Jeho diktatura neměla dlouhého trvání – ukončilo ji královské vojsko. Španělský vládce neměl žádný zájem na tom, aby jeho poddaní vedli v provinciích své soukromé války. Po zoufalém boji uprchl Diego do Cuzka, kde jej královští vojáci zajali. 16. září 1542 byl stejně jako jeho otec sťat na náměstí v Cuzku. Několik Diegových stoupenců uprchlo do Vilcabamby, kde jim Manco Qhapaq poskytl azyl, za což se mu odvděčili po svém – při hře jej zavraždili.

Mancovým nástupcem se stal **Sayri Túpac**, který pokračoval v guerillové válce proti Španělům, roku 1557 však dobrovolně opustil Vilcabambu. Pochopil, že nemůže technické i materiální převaze Evropanů dlouho vzdorovat. Španělé jej odměnili malým lénem v údolí řeky Oropesa, i když ani to jej nezachránilo od násilné smrti – i on byl zavražděn.

Novým Inkou byl určen **Titu Cusi Yupanqui**. Stejně jako Sayri Túpac pochopil, že existence Vilcabamby je nejistá, a proto oficiálně požádal Španěly o vyslání kněze, z jehož rukou přijal křest. Jakožto křesťanský panovník pak přijal Vilcabambu za španělské léno. Těmito kroky se snažil zabránit invazi okupačních vojsk do své země. Upustil od nájezdů, kterými rozveselovali Španěly jeho předchůdci, a ze všech sil se vyhýbal jakýmkoli provokacím, které by proti němu mohly Evropany poštvat. Jeho život ukončil zákeřný vrah začátkem roku 1571.

Na trůn neoincké říše nastoupil **Túpac Amaru**. Snažil se pokračovat v politice svého předchůdce, Španělé však existenci Vilcabamby nepřáli. Zavraždění posla, vyslaného k Inkovi, posloužilo jako záminka k invazi. Rozhodující bitva se odehrála již několik dní po začátku útoku a Indiáni byli drtivě poraženi. Túpac Amaru byl několik dní nato zajat v džungli. Historie se opakuje. Soud byl krátký a rychlý. **24. září 1572 byl poslední Inka Túpac Amaru sťat v Cuzku**. Neoincká říše zanikla.

Použitá literatura:

Roedel Bohumír: „Peru“, Libri, Praha, 2003.

Stingl Miroslav: „Indiáni zlatého Slunce: život, zázraky a záhady říše Inků“, Knižní klub, Praha, 2003.